Eduskunta, Lakivaliokunta

00102 EDUSKUNTA

Viite: HE 132/2021, LA 13/2021

LAUSUNTO

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt eduskunnan oikeusasiamiestä kuultavaksi hallituksen esityksestä HE 123/2021 vp vanhemmuuslaiksi ja siihen liittyviksi laeiksi sekä edustaja Jukka Kopra ym. lakialoitteesta laiksi isyyslain 44 §:n kumoamiseksi.

Ehdotetulla vanhemmuuslailla on tarkoitus yhdistää isyys- ja äitiyslait yhdeksi laiksi. Samalla säännöksiä yhtenäistetään ja toteutetaan joitain kokonaisuuteen nähden vähäisiä uudistuksia

Perhearvoihin liittyvät valinnat ja painotukset

Käsityksiimme vanhemmuudesta liittyy arvoja ja -arvostuksia, jotka ovat yhteiskunnassa jatkuvasti muutoksessa ja joista yksimielisyyden saavuttaminen ei aina ole mahdollista.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ratkaisukäytännön kuten suuren jaoston tuomiossa 19.2.2013, X ja muut v. Itävalta, mukaisesti valtioilla on perheoikeutta koskevissa ihmisoikeuksiin, kuten yhdenvertaisuuteen ja syrjinnän kieltoon liittyvässä lainsäädännössä, harkintavaltaa. Tämän niin kutsutun harkintamarginaalin sisällä kansallista lainsäädäntöä voidaan määritellä vallitsevien arvojen ja arvostusten pohjalta. Viime kädessä perustuslakivaliokunnan asiana on ottaa kantaa valmisteilla olevan lainsäädännön perus- ja ihmisoikeuksien mukaisuuteen.

Perustuslain mukaan oikeusasiamiehen tulee tehtäväänsä hoitaessaan edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista. Sitä vastoin oikeusasiamiehen tehtävänä ei ole ottaa kantaa yhteiskunnassa vallitseviin arvoihin ja arvostuksiin silloin, kun kyse ei ole selkeästi perus- ja ihmisoikeuksiin kiinnittyvistä valinnoista. Oikeusasiamiehen tehtävänä

ei käsitykseni mukaan ole puuttua siihen, millaisia arvovalintoja lainsäätäjä tekee osana sille kuuluvaa tehtävää. Nostan kuitenkin esiin joitakin sellaisia kysymyksiä, jotka nähdäkseni ovat luonteeltaan periaatteellisia.

Pitäytyminen kahteen oikeudelliseen vanhempaan

Vanhemmuutta koskevan lainsäädännön uudistamiseen on erityisesti niin sanotuissa sateenkaariperheissä kohdistunut suuria odotuksia. Erityisesti on toivottu mahdollisuutta vahvistaa lapselle useampi kuin kaksi oikeudellista vanhempaa. Odotuksia on perusteltu myös yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa koskevilla perus- ja ihmisoikeuksilla. Tällaiset odotukset heijastavat myös perhettä ja perhe-elämää koskevien arvojen ja arvostusten muutoksia, jotka ovat jo johtaneet niihin lainsäädännön muutoksiin, joihin viittasin edellä.

Hallituksen esityksessä ehdotetaan, että lapselle voidaan vahvistaa vain kaksi oikeudellista vanhempaa silloinkin, kun naispari käyttäisi hedelmöitykseen sellaisen miehen sukusoluja, joka on suostunut isyytensä vahvistamiseen. Hallituksen esityksessä on viitattu perustuslakivaliokunnan aiempiin kannanottoihin (s. 108–109). Niihin voidaan perustellusti yhtyä. Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että naisparille ehdotettu mahdollisuus valita lapsen toiseksi oikeudelliseksi vanhemmaksi siittiöt luovuttanut mies, edistää lapsen oikeutta tuntea alkuperänsä. Perusteluissa todetaan myös, että ehdotukset tukevat sekä naisten että miesten mahdollisuuksia toimia vanhempana ja niiden voidaan arvioida vaikuttavan miehen asemaan.

Totean, että oikeusasiamiehelle ei nähdäkseni kuulu ottaa kantaa näihin hallituksen esityksessä tehtyihin valintoihin, jotka ovat viime kädessä lainsäätäjälle kuuluvia arvoihin ja arvostuksiin liittyviä valintoja.

Isyyden selvittämiseen liittyviä valintoja

Ensimmäisessä varsinaisessa isyyslaissa, vuoden 1975 isyyslaissa, oli lähtökohtana se, että lapsen isyyden selvittäminen ja vahvistaminen oli lapselle ja hänen äidilleen annettavaa palvelua. Tuona ajankohtana pidettiin tärkeänä parantaa nimenomaisesti aviottomien äitien asemaa ja oikeutta päättää itse omia lapsiaan koskevista asioista. Myöhemmin osoittautui, että äitien määräysvaltaa voitiin pitää kohtuuttomana niiden miesten kannalta, jotka olisivat halunneet selvittää oman mahdollisen isyytensä ja saada sille vahvistuksen, mutta joille se ei ollut mahdollista äidin vastustamisen vuoksi.

Yksi vuoden 2015 isyyslain tärkeistä perhearvoihin ja yhdenvertaisuuteen liittyneistä uudistuksista oli se, että siinä avattiin mahdollisuuksia

isyyden selvittämiselle äidin vastustuksesta huolimatta. Laissa tehtiin mahdolliseksi myös avioliiton aikana syntyneen lapsen isyyden kumoaminen ulkopuolisen miehen aloitteesta. Nähdäkseni keskeinen periaatteellinen uudistus onkin tässä suhteessa kiteytynyt voimassa olevan vuoden 2015 isyyslain 42 §:ään, jossa määritellään ne edellytykset, joiden vallissa parisuhteen ulkopuolinen mies voi tietyin – tosin perustellusti hyvin rajatuin edellytyksin vaatia lakiin perustuvan tai vahvistetun isyyden kumoamista. Vanhemmuuslakia koskevassa esityksessä vastaava säännös on 48 §:ssä. Siihen ei esitetä muutoksia.

Edellä mainitun säännöksen rinnalle avattiin vuoden 2015 isyyslaissa myös avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isyyden selvittämismenettelyä niin, että mies, joka arveli olevansa syntyneen lapsen isä, saattoi saada oman mahdollisen isyytensä selvitetyksi jo ennen, kuin lapsen isyyden vahvistaminen tuli ajankohtaiseksi. Nyt vanhemmuuslakia koskevassa hallituksen esityksessä ehdotetaan sellaisia muutoksia voimassa olevaan lakiin, jotka nähdäkseni tosiasiassa **kaventavat** tätä mahdollisuutta. Ehdotukset liittyvät lakiehdotuksen 6 §:n muotoiluun ja siinä viitattuun 19 §:ään.

Samalla hallituksen esityksen voidaan nähdä **parantavan** vakiintuneiden avoparien ja avioparien keskinäistä yhdenvertaisuutta. Vakiintuneilla tarkoitan erityisesti sellaisia avopareja, jotka voivat käyttää mahdollisuutta tunnustaa lapsi ennakolta. Tämä seuraa erityisesti vanhemmuuslakia koskevan esityksen 6 §:n 2 momentin muotoilusta voimassa olevan isyyslain 19 §:ään verrattuna. **Sääntely nähdäkseni kuitenkin kaventaisi jossain määrin** muiden miesten mahdollisuutta saada oma isyytensä selvitetyksi, kun lapsi on syntynyt mainitun kaltaisessa avoliitossa. Hallituksen esityksessä voidaan havaita painotuksen siirtymää yksityiselämän suojaan liittyvästä lapsen biologiseen alkuperään ja identiteettiin liittyvästä suojasta kohti lapsen tosiasiallisten perhesiteiden suojaan. Ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännössä on suojattu molempia arvoja.

Kiinnitän näihin muutoksiin valiokunnan huomiota ja totean, että ne ovat käsitykseni mukaan lainsäätäjän harkintavaltaan kuuluvia arvovalintoja.

Vanhemmuuden selvittämisen keskeyttämistä ja uudelleen aloittamista tarkoittava päätös

Oikeusasiamiehen sosiaalihuollon palveluihin liittyvästä laillisuusvalvonnasta merkittävä osa liittyy lainsäädännön edellyttämien päätösten tekemisen valvontaan. Sosiaalihuollon asiakkaalla voi olla lain mukaan oikeus hakea muutosta, mutta oikeus muutoksenhakuun voi toteutua vain, jos lain edellyttämät muutoksenhakukelpoiset päätökset on tehty asianmukaisesti.

Voimassa oleviin isyyslakiin ja äitiyslakiin sisältyy säännöksiä isyyden ja äitiyden selvittämisen keskeyttämisestä ja aloittamisesta uudelleen. Lisäksi niissä on erillinen säännös oikeudesta hakea muutosta päätökseen, joka koskee vanhemmuuden selvittämisen keskeyttämistä tai selvityksen aloittamista uudelleen.

Vanhemmuuslakia koskevassa esityksessä päätöksenteon edellytyksiä ja ehtoja ehdotetaan lisättäväksi. Lisäksi esitetään säädettäväksi nimenomaisesti, että lastenvalvoja voisi aloittaa uudelleen keskeytetyn vanhemmuuden selvittämisen omasta aloitteestaan. Mielestäni säännösehdotukset merkitsevät sitä, että päätöksenteko muodostuu aiempaa monimutkaisemmaksi.

Yksityiskohtaisten perustelujen mukaan lastenvalvojan tulee tehdä **päätös aloitteen saatuaan** sekä siitä, että vanhemmuuden selvittäminen aloitetaan uudelleen tai vaihtoehtoisesti ei aloiteta uudelleen (s. 54). Muutoksenhakua koskevan 17 §:n perustelujen mukaan ”**muutoksenhaku koskee sekä keskeyttämispäätöstä että päätöstä keskeytetyn vanhemmuuden selvittämisen aloittamisesta uudelleen. Muutoksenhakua koskeva säännös on tarpeen, koska lastenvalvoja tekee keskeyttämispäätöksen itsenäisesti**” (s. 55).

Perustelujen valossa jää siten nähdäkseni epäselväksi, tuleeko lastenvalvojan tehdä muutoksenhakukelpoinen päätös myös siitä, että hän aloittaa **oma-aloitteisesti vanhemmuuden selvittämisen uudelleen**. Osapuolten oikeusturvan toteutumiseksi päätös tulisi nähdäkseni tehdä.

Ehdotetun 14 §:n 2 momentin 2 kohdassa todetaan, että vanhemmuuden selvittäminen tulisi aloittaa uudelleen lapsen synnyttäneen äidin, 15 vuotta täyttäneen lapsen tai vanhemmuuden tunnustaneen henkilön pyynnöstä, ”jos 2 momentin 4 kohdassa tarkoitetut keskeyttämisen edellytykset eivät enää täyty”.

Säännösehdotusta tulisi ilmeisesti tulkita niin, että lastenvalvojan tulee tehdä päätös sekä siinä tapauksessa, että hän aloittaa uudelleen vanhemmuuden selvittämisen, että siinä tapauksessa, että hän ei aloita selvittämistä uudelleen, koska tuolloin hän pyynnöstä huolimatta katsoo, että aiemman keskeyttämisen edellytykset täyttyvät edelleen (”kukaan ei ole tunnustanut lasta ja on erityinen syy olettaa, että vanhemmuuden selvittäminen ei olisi lapsen edun mukaista eikä 15 vuotta täyttänyt lapsi vaadi vanhemmuuden selvittämistä”). Tällainen tilanne voisi olla käsillä, jos asianosaiset ovat uudelleen aloittamisesta eri mieltä ja lapsi on alle 15-vuotias.

Kun lastenvalvoja tekee hallinnollisen päätöksen selvittämisen keskeyttämisestä tai aloittamisesta uudelleen, päätöksentekoa määrittelee hallintolaki. Hallintolain 34 §:n mukaan asianosaiselle on ennen asian ratkaisua varattava tilaisuus lausua muun ohessa mielipiteensä asiasta. Jos isyyden selvittäminen on aikanaan keskeytetty yhden miehen mahdollisen isyyden osalta, tuleeko tätä miestä kuulla, jos toinen mies pyytää isyyden selvittämisen aloittamista uudelleen?

Vaikka kaikkiin mahdollisiin päätöksentekoon liittyviin kysymyksiin ei ole lainsäädännössä mahdollista vastata ennakolta, lakiehdotusta tulisi tältä osin selkeyttää. Päätöksentekoa voisi olennaisesti selkeyttää se, että päätöksestä ja siihen liittyvästä kuulemisesta säädettäisiin erillisessä säännöksessä. Tällaiseen säännökseen olisi mielestäni luontevaa siirtää myös lakiesityksen 17 §:n 2 momentin mukainen tiedon antaminen isyyden vahvistamista koskevasta kanneajasta ja siihen liittyvästä määräajasta.

Esitänkin, että valiokunta arvioisi vielä, olisiko tarpeen säätää erikseen siitä, milloin lastenvalvojan tulee tehdä valituskelpoinen päätös sekä siitä, keitä lastenvalvojan tulisi kuulla päätöksentekoa varten.

Hallituksen esityksen tekninen ja kielellinen toteutus

Lakiluonnos on sinänsä nähdäkseni teknisesti huolellisesti toteutettu.

Pidän myös hyvänä sitä, että säännöskohtaisiin perusteluihin on otettu mukaan voimassa olevien isyys- ja äitiyslakien säännöskohtaiset perustelut. Isyys- ja äitiysasioita hoitavilla ammattilaisilla on usein muu kuin juridinen koulutus, minkä vuoksi tiedon saavutettavuus on myös tärkeää.

Valitettavasti kaikilta osin tiedon saavutettavuudessa ei mielestäni ole täysin onnistuttu.

Vaikka sekä isyyslain että äitiyslain tavoitteena on oikeudellisen vanhemmuuden vahvistaminen, näiden vanhemmuuksien vahvistamisen taustalla olevat tilanteet poikkeavat toisistaan osin merkittävästi. Laissa säädettäisiin isyyden vahvistamisesta heteroparin osalta ja lisäksi silloin, kun kysymys on hedelmöityshoitojen antamisen perusteella syntyneiden lasten vanhemmuuden vahvistamisesta sekä hetero- että naispareille. Viimeksi mainituin osin parien kohtelu poikkeaa perustellusti toisistaan jossain määrin. Naisparien kohdalla ei esimerkiksi voida soveltaa niin sanottua isyysolettamaa silloinkaan, kun pari on solminut avioliiton. Isyyden vahvistamismenettely heteroparien osalta perustuu hyvin toisentyyppisiin tilanteisiin, vaihtoehtoihin ja intresseihin.

Ehkä osin juuri sen vuoksi, että vahvistettavana olevan vanhemmuuden taustalla olevat tilanteet poikkeavat toisistaan monessa suhteessa, ehdotetun vanhemmuuslain eräänlainen punainen lanka ei mielestäni hahmotu aina selvästi. Lukijan on kaiken aikaa pidettävä mielessään eri vahvistamistyyppien väliset erot vanhemmuuden perusteissa. Lainsäädäntöteknisesti lakia kirjoitettaessa on jouduttu turvautumaan mielestäni tavallista useammin lain sisäisiin säännösviittauksiin. Tämä vaikeuttaa osaltaan kokonaisuuden hahmottamista. Lain soveltaja joutuu selaamaan melko laajaa lakia useasta kohdasta saadakseen selville lainsäätäjän vastauksen yksittäiseen soveltamiskysymykseen.

Etenkin lakiehdotusten perustelut ovat paikoitellen vaikeasti ymmärrettäviä. Esimerkkinä mainitsen perustelut kuolleen henkilön oikeudenomistajien suostumuksesta isyyden vahvistamiseen sivulla 65. Perusteluissa todetaan:

> ” …Tämä on perusteltua siksi, että kuolleen henkilön oikeudenomistajilla ei useinkaan ole sellaista ensi käden tietoa lapsen syntyperään liittyvistä seikoista kuin hänellä itsellään olisi ollut. Lisäksi vanhemmuutta ei näissä tilanteissa voi vahvistaa ilman, että oikeusgeneettinen isyystutkimus tai kirjallinen hedelmöityshoitotodistus osoittaa henkilön olevan lapsen vanhempi. Oikeustoimen rinnasteisuus vanhemmuuden tunnustamisen tavoin luonteeltaan korostetusti henkilökohtaisiin oikeustoimiin kuitenkin rajaa sen käyttömahdollisuuden tilanteisiin, joissa kaikki oikeudenkomistajat ovat täysivaltaisia. Jos oikeudenomistajien joukossa on alaikäinen tai edunvalvonnassa oleva henkilö, joka ei kykene ymmärtämään asian merkitystä, vanhemmuuden vahvistaminen on välttämätöntä hoitaa kanneteitse. On myös huomattava, että vaikka 15–17-vuotias henkilö voi antaa tunnustamislausuman omassa asiassaan, hän ei voi antaa suostumusta vanhemmuuden vahvistamiseen esimerkiksi isänsä oikeudenomistajana, koska kyse ei ole hänen omaa henkilöään koskevasta asiasta (oikeudenkäymiskaaren 12 luvun 1 §).”

Lakialoite laiksi isyyslain 44 §:n kumoamisesta

Edustaja Kopra ja 28 muuta kansanedustajaa ovat allekirjoittaneet lakialoitteen, jonka tavoitteena on isyyden kumoamista koskevien määräaikojen poistaminen kokonaan (LA 13/2021). Eduskunnan käsiteltäväksi on nähtävästi tulossa vielä toinen samaan asiaan liittyvä lakialoite (LA 20/2021), jossa on vielä merkittävästi enemmän allekirjoittajia.

Lakialoitteissa arvostellaan isyyden kumoamiskanteen sitomista ylipäätään mihinkään määräaikaan. Kysymystä tarkastellaan sellaisen miehen näkökulmasta, jonka osalta myöhemmin osoittautuu, ettei hän ole voinut olla parisuhteessa syntyneen lapsen isä.

Lakialoite liittynee julkisuudessa esillä olleeseen tapaukseen, jossa lehtitietojen mukaan aviomiehelle selvisi, ettei hän ole perheeseen syntyneen pienen lapsen isä. Pariskunta päätyi eroon ja mies nosti isyyden kumoamiskanteen. Lapsen alkuperästä tehdyn luotettavana pidettävän testin mukaan lapsi ei ollut miehen biologinen lapsi. Isyyden kumoamista koskeva kanne kuitenkin hylättiin useissa oikeusasteissa liian myöhään nostettuna, kun kanne oli nostettu noin kahdeksan viikkoa kahden vuoden määräajan jälkeen. Tuomioistuin ei katsonut, että voimassa olevan isyyslain 44 §:n mukainen laillinen este tai muu erittäin painava syy olisi estänyt kumoamiskanteen nostamisen määräajassa. Näin ollen kumoamiskanne hylättiin. Ratkaisu jäi pysyväksi. Tapaukseen on viitattu myös vanhemmuuslakia koskevan hallituksen esityksen sivulla 12.

Lehtitietojen mukaan pariskunnan eron jälkeen miehelle määrättiin maksettavaksi elatusapumaksut lapsen elatusta varten siihen asti, kunnes lapsi täyttäisi 18 vuotta. Lakialoitteen 13/2021 perusteluissa viitataan erityisesti elatusapumaksujen ja lapsen perintöoikeuden kohtuuttomuuteen tällaisessa tilanteessa. Lakialoitteessa 20/2021 viitataan myös siihen, ettei biologian vastainen isyys voi olla lapsen edun mukainen, sillä lapsella on oikeus tuntea alkuperänsä Euroopan ihmisoikeussopimuksen 8 artiklaan liittyvän yksityiselämän suojan ja YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen 7 artiklan mukaisesti.

Vanhemmuuslakia koskevan esityksen 50 §:ää on muokattu niin, että kumoamiskanteen nostamisen määräajan ylittämisen edellytyksiä ehdotetaan lievennettäväksi. Laillisen tai muun erittäin painavan syyn sijaan ehdotetaan säädettäväksi määräajasta poikkeamiselle ”laillisen tai muun **painavan** syyn” vuoksi. Kanne tulee esitetyn 50 §:n mukaan nostaa kuitenkin vuoden kuluessa siitä, kun syy kanteen nostamatta jättämiselle oli poistunut.

Ehdotettua muutosta ja toisaalta pitäytymistä suurelta osin aiempaan kantaan on hallituksen esityksessä perusteltu erityisesti ihmisoikeustuomioistuimen asiaa koskevalla oikeuskäytännöllä hallituksen esityksen yleisperusteluissa s. 10–13, säännöskohtaisissa perusteluissa s. 82–83 ja perustuslaillisuuden ja säätämisjärjestyksen osalta s. 106–108. Viittaan näihin perusteluihin, jotka käsitykseni mukaan ovat asianmukaiset. Totean lisäksi lyhyesti seuraavan.

Puheena oleva isyyslain 44 § ja hallituksen esityksessä ehdotettu vanhemmuuslain 50 § rajaavat vanhempien kanneoikeuden isyyden ku-

moamisen osalta lähtökohtaisesti kahteen vuoteen. Hallituksen esityksessä ehdotetaan siis helpotettavaksi mahdollisuutta joustaa määräajasta.

Kanneaikaa ei lapsen osalta ole voimassa olevassa lainsäädännössä rajoitettu eikä tätä myöskään ehdoteta. Lapsen oikeus omaa identiteettiään koskevan yksityiselämän suojan toteutumiselle toteutuu siten tätä kautta. Alle 15-vuotiaan lapsen puhevallan käytön osalta viittaan esityksen yleisperusteluihin (s. 11).

Vuoden 1975 isyyslaissa isyyden kumoamista koskeva määräaika oli rajoitettu vanhempien osalta lähtökohtaisesti viiteen vuoteen. Tätä määräaikaa lyhennettiin, kun mahdollisuudet isyyden selvittämiselle paranivat ja esteet kaikkien käytössä olevien testien käytölle myös pienimpiin lapsiin poistuivat vuodesta 2005 alkaen (laki oikeusgeneettisistä isyystutkimuksista). Nykyiset testit ovat luotettavia ja vaivattomia käyttää.

Isyyden kumoamiskanteen sitominen määräaikoihin vanhempien osalta on siis Suomen oikeusjärjestyksessä vakiintunutta.

Määräajan asettaminen isyyden kumoamiselle ei ole epätavallista myöskään muissa eurooppalaisissa valtiossa. Viittaan erityisesti esityksessä esiteltyyn ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytäntöön (s. 12).

Ihmisoikeustuomioistuin on oikeuskäytännössään suhtautunut kriittisesti liian ehdottomiin määräaikoihin ja niiden ahtaaseen soveltamiseen kaikissa tilanteissa. Tähän viitaten pidän hallituksen esityksessä ehdotettua 50 §:n muutosta voimassa olevaan oikeuteen perusteltuna.

Hallituksen esityksen perusteluissa todetaan, että Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella vanhemmuuden kumoamiseen liittyvät kanneajat eivät ole ristiriidassa Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa, edellyttäen että kanneaikaan sisältyy joustoa niitä tilanteita varten, joissa henkilöllä ei ole ollut aihetta epäillä vanhemmuuttaan ennen kanneajan umpeutumista. Toisaalta, jos epäilys oli syntynyt kanneajan ollessa avoimena, on noudatettava kanneaikaa, joka saa olla lyhytkin. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on myös todennut, että kansallisesti voidaan asettaa suurempi paino lapsen edulle kuin miehen intressille saattaa isyyttä koskeva asia uudelleen arvioitavaksi, erityisesti sen jälkeen, kun kanteelle asetettu määräaika on jo päättynyt (s. 107).

Ihmisoikeustuomioistuin on ratkaisukäytännössään antanut suojaa myös vakiintuneille tosiasiallisille perhesiteillä (mm. 27.4.2010 Moretti ja Benedetti v. Italia, suuri jaosto 19.2.2013, X ym. v. Itävalta).

Totean, että silloin, kun perusoikeudet ovat jännitteisessä suhteessa toisiinsa tai osoittavat erilaisen ratkaisun suuntaan, lainsäätäjän tulee löytää perusoikeuspunninnalla ratkaisu, joka mahdollisimman hyvin toteuttaa kaikkia perusoikeuksia, joiden kannalta ratkaisu on merkityksellinen. Se, millä tavoin painotetaan kanteella asetettavasta määräajasta säädettäessä lapsen etua, lapsen oikeutta tuntea vanhempansa ja alkuperänsä, vakiintuneiden sosiaalisten vanhemmuussuhteiden suojelemista, perhe- ja yksityiselämän suojaa sekä oikeusvarmuutta, on viimekädessä eduskunnalle kuuluva yhteiskuntapoliittinen- ja arvovalinta, johon oikeusasiamies ylimpänä laillisuusvalvojana ei voi ottaa kantaa.

Apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin

Esittelijäneuvos Kirsti Kurki-Suonio

Asiakirja on hyväksytty sähköisesti asiahallintajärjestelmässä.